

Poznámka pana Tomáše Gajdošíka

Domek, v němž Řehovi a později Bělíčkoví bydleli, měl číslo 28. Na jeho místě, nebo spíše vedle něj, byl asi v roce 1930 novými majiteli postaven dům. Ve starém domku se v roce 1923 narodil prvorozený syn. Ve svém pozdějším vyprávění přirovnal tuto chaloupku, ve které se narodil a do stavby bydlel s rodiči, k chaloupce „z mechu a kapradí“.

Po válce v padesátých a šedesátých letech manželé Bělíčkoví navázali s novými majiteli poštovní korespondenci. V této korespondenci obdrželi několik výtisků „Texaského hospodáře“ sestavovaného z příspěvků přistěhovalců z českých zemí. Do tohoto časopisu poslala svůj životopis také paní Bělíčková. (V té době byla manželům Bělíčkovým zaslána na jejich žádost prst' rodné země do jejich hrobu.)

Až počátkem devadesátých let po otevření hranic navštívil syn Emil krajinu, ze které jeho rodiče pocházeli a o níž znal jenom z vyprávění. Od té doby o jejich rodině není nic známo.

Rozie Bělíčková - „Z mého života“

Mé rodné Valašsko na Moravě v Československu, v mé staré vlasti, je malebný kraj a v mých vzpomínkách stále utkvívá představa roztroušených vesniček mezi stromy, hájí a lesy, chaloupky přikrčené jako ptačí hnízdečka podél cest, potoků a mezí, jakoby se styděly za svou prostotu. Bývalo tu krásné jaro, to udělalo vždycky dojem: kolem rozkvetlá příroda, svěží zeleň, vysoko nad hlavou slunko a všude plno zpěvu ptactva, že by se člověku také zpívat chtělo. Ta krása měla však i svou druhou tvář – tu drsnější: bída a dřina, která často nutila lidi, aby hledali obživu mimo svou vlast, která jim snad chtěla, ale tenkrát nedovedla mnoho dát. Vidím stále mou rodnou vesničku Ublo, celý ten mírem dyšící kraj. Zde jsem dne 13. července 1885 v prosté chaloupce pod horami spatřila světlo světa.

Moji rodiče Jiří a Terezie Řehovi (maminka byla za svobodna Tomancová z Lutoniny – říkali jim Štěpánovi – to byl takový zvyk, že obyčejně měl každý dvě jména, jedno bylo pravé - vlastní, a to druhé přízvisko) koupili v Uble na pasekách kousek políčka a chalupu s doškovou střechou, ale bylo to všechno tak bídné, pole dávalo málo úrody, co naseli, to sotva vyneslo opět jenom na semeno. Obilí nízké, jak se tam říkalo – sotva žabě po kolena – se kosilo srpem (kosákem) a často se muselo trhat i rukama a ještě toho zajíci hodně sežrali. Doma však jedlíků přibývalo, a tak tatínek musel na výdělky.

Podrobněji o mém narození napsal kdysi do Hospodáře můj starší bratr Jiří asi toto: Ten krásný červencový den si hrál za chalupou v chládku pod hruškou, když maminka na něho zavolala, aby se hned sebral a běžel pro tatínka, ten že musí jít do Bratřejova pro babku. Chudák nevěděl, pro jakou babku, ale šel. Tatínek právě odpočíval daleko od chalupy pod třešní a spal – oči zavřené, ústa otevřená, jako by byl mrtev. Jiřík se polekal a začal křičet. To tatínek probudilo, obořil se na kluka, co řve, no ale ten ze sebe vysypal mamčin vzkaz, tatínek hned pochopil a pádil do Bratřejova. No a po chvíli přišel nazpět a za nějakou dobu pozval Jiříka, aby se šel podívat, že dostal malou sestřičku. Celý zvědavý šel, zalíbila se mu a od té doby začala mezi námi pěkná bratrská láska, kterou nerozdělil později ani širý oceán.

Tento náš krásný vzájemný vztah s bratrem si zaslouží aspoň pár řádků. Odmalička mne opatroval, chránil jako oko v hlavě, v nemoci sháněl pomoc o radu u sousedů a každou mou nemoc oplakal. Největší starost o mne měl, když jsem začala chodit do školy. Jemu bylo 12 let. Z našich pasek bylo do školy dobré půl hodiny chůze pro dospělého člověka, ale takovým capartům, jako jsem byla já, to zabralo i hodinu a při špatném počasí i více. A co teprve v zimě, když všechno kolem bylo pod sněhem jako pod duchnou a já cesta necesta, závěj nezávěj, přes kopce a doliny denně do školy. To zase Jiříček přišel na pomoc, vzal mne na záda a hrnul se se mnou obětavě vysokým sněhem. Věřu, mám proč na něho vzpomínat!

A tak začala má školní léta, léta učení, léta radosti, ale také někdy trápení, léta poznávání a získávání vědomostí, léta dětských nadějí a zklamání. V létě za pěkného počasí byla cesta do školy pěknou procházkou, těmi cestičkami mezi kvetoucími lukami, mezi vlnícím se obilím a přitom poslouchat zpěv skřivánka, dýchat vonný dech kvetoucího medového jetele a radovat se z toho „na pohled zemského ráje“. My děvčata jsme si natrhala květin, uvila z nich věnečky a zazpívala při tom písničku: Až se louka zazelená, pokleknu tam na kolena, natrhám těch kvíteček, uviji z nich věneček... Tak jak nás ji ve škole pan učitel naučil zpívat a při tom doprovázel na housle. Dodnes tu píseň znám a dodnes mě přenese přes ty desítky let nazpět do světa mých dětských let, do let nadějí a snů. V těch letech dětské bezstarostnosti není divu, že jsem se na svět dívala očima dívčího optimismu, ráda jsem se smála a byla jsem šťastna, když i moje spolužačky se mohly se mnou smát a radovat se. Však i maminka mi říkala, že se moc smějí, a to že budu na stáří plakat. Ale copak já jsem na to dbala? Byla jsem mladá a stářím jsem si hlavu nelámala. Ale přece jen mi přišel jednou můj smích draho. Jedenkrát o přestávce, když náš třídní učitel odešel do své světnice, jsme ve třídě vyváděli, no a jak to už bývá, kde není kočky, myši mají právo. Seděli jsme v lavici a já jsem se smála. A tu mi moje spolužačka zezadu pošeptala do ucha něco moc směšného, dnes už si nemohu vzpomenout, co to bylo, no ale tak jsem se tomu smála, že jsem ani nezpozorovala, že se náš třídní učitel, mimochodem velmi přísný, vrátil nazpět do třídy. Podíval se na mne a chtěl vědět, čemu se smějí. Nedovedla jsem to v tom překvapení vysvětlit, musela jsem si kleknout, ale ani teď ze mne nedostal slova o příčině

smíchu, tak jsem byla zmatená. On se tak rozčlil, že mne celou silou uhodil přes tvář a přes ucho, až mně v hlavě zahučelo. A já dodnes na to levé ucho neslyším. Tak toto je velmi nepříjemná vzpomínka na školní léta. Jinak mohu říci, že jsem do školy chodila ráda, mívala jsem vždycky dobrý prospěch, a tak moji rodiče byli se mnou spokojeni. Se svými spolužačkami jsem vycházela velmi dobře, inu byla jsem veselá a takový člověk je vždycky v kolektivu oblíben, i když to u představených nemusí vždycky přinést pochvalu. Jako například toto: Jedenkrát v zimě, kdy napadlo hodně sněhu, přišla jsem s jednou spolužačkou brzy do školy. Z děvčat tam ještě nebyla žádná, byli tam pouze chlapci. Za chvíli přišlo několik děvčat do třídy, a ty měly tak krásné červené tváře, že vypadaly jako malované panenky. No radost nepodívat! A nám se smály, že jsme bledé, jak bledule. Nám to bylo líto, že nevypadáme jako ony, a tak spolužačka Tereška mi řekla, abychom šly ven a než přijde náš třídní učitel, že si udrhneme obličej sněhem a že budeme zrovna tak krásně červené jako ty naše spolužačky. A takto jsme ještě vyběhly ven před školu a u hromady sněhu jsme prováděly tu naši kosmetiku, ale pořádně. Ale k naší smůle nás viděl náš pan učitel, a když jsme se vrátily do třídy, už nás volal, musely jsme si kleknout před lavice, on vzal ze skříně rákosku, my musely natáhnout ruce dlaněmi vzhůru a už byl přichystán, že nám vysází trest. My jsme začaly plakat, ale on na nás, jestli prý se polepšíme. A tak mi honem každá: „Prosím, pane učiteli, já se už polepším.“ Tak jsme si mohly sednout, ale za trest jsme každá musela napsat padesátkrát: „Nemám bez dovolení vycházet ze školy.“ No a večer po únavné cestě ze školy domů jsem musela ještě krasopisně napsat trest. Ještě štěstí, že se maminka neptala, co to mám za úlohu, jak to mívala ve zvyku. Tenkrát si prostě sedla ke kolovratu a předla len. Věřu, různé zážitky mám ze svých školních let. Ale pokud jsem měla pomoc svého bratra Jiříka, ledacos se dalo dobře snést. Ale jinak skončil obecnou školu, odešel do učení na Vsetín na brusiče skla. Tak jsem zůstala sama s rodiči a převzala jsem jeho práci pasení oveček. Ta docházka do školy bez bratrovy pomoci byla horší. Nechodila jsem sama, chodila se mnou sousedova Marinka Maliňáková, ale ona byla ještě o rok mladší než já. Když bylo špatné počasí, nebo v zimě vánice, tak nám rodiče přikázali, abychom nešli domů přímo, ale abychom zůstaly u jednoho sedláka, Mynář se jmenoval a byl to bratranec mé maminky. Byli zámožní a jejich jediná dcera chodila s námi do školy. No, ale poznaly jsme, že tam nejsme vítány. Jednou jsme vyslechly rozhovor, kdy selka nám nechtěla dát ani pár zemáků k jídlu. A tak sedlák přišel za námi a praví: „No, dcery, berte se domů, už se šerí a bude padat sníh“. A tak my poslušně jsme se vydaly na cestu, ale na tu schůzi jsem po celý život nezapomněla. Předla nás silná sněhová, vál silný severní vítr, který nám šlehal sníh do očí, takže jsme ani neviděly na cestu. Celý kraj byl zahalen v bílou tmu, v jediný chuchvalec sněhových vloček, které nás neúprosně bičovaly. Bořily jsme se do hlubokých závějí, sotva jsme z nich nohy mohly vytáhnout a těžce, nesmírně těžce jsme se pohybovaly vpřed metr za metrem. Najednou však přestalo sněžit, vyšel měsíc a začalo mrznout, jen to praštělo. A domů bylo ještě kus cesty. Přepadla nás hrozná únava, kamarádka začala křičet, že už dále nemůže jít, abychom si někde sedly a odpočinuly. Ale já jsem si vzpomněla na příkaz maminky, že to nesmíme nikdy udělat, to potom člověk z té únavy usne a už se neprobudí – zmrzne. Tak jsme se daly dál cestou necestou, v mrazu a závějích! Tak jsme se dostaly až přes potok na tu stranu, co byly naše chalupy a šťastně jsme se dorazily k Maliňákům. Dveře byly už zavřené, tak jsme tloukly na dveře, až nám otevřel otec mé kamarádky a zhrozil se, jak to, že jsme se vydaly potmě v takové hrozně nepohodě přes pole na paseky samy. My jsme vypověděly, jakého pohostinství se nám u Mynářů dostalo. Když jsem konečně došla domů, maminka mi navařila šípkového čaje, já jsem odložila zmrzlé oblečení a hajdy do postele. Ta zima byla pro nás malé školáčky pasekáře krutá, proto jsme také netrpělivě čekali na jaro a léto, i když nám přinášelo více práce. Kromě školy jsem od 6 let do 10 pásala husy a když se vdala má nejstarší sestra, koupili si do začátku hospodaření kozu a bývali nějaký ten rok u nás. Švagr jezdil na práci do Břeclavi, sestra pracoval na panském nebo u sedláků a tak já jsem pásávala i jejich kozičku. Tu jsem pásávala raději než husy, ta mi nikam neutekla, protože jsem ji měla uvázanou na provaze. A moc jsme si na sebe zvykly. Viděla jsem u ní, že nesnášela, když jsem odběhla, byla nejraději, když jsem seděla na trávniku na blízku a při tom jsem si zpívala nebo hrála. A někdy jsem u ní i usnula a kozička, když byla napasená, tak si lehla ke mně. Když už jí to bylo dlouho, tak mne mečením probudila, já jsem ji převedla na jiné místo, kde měla zase dostatek pastvy. Horší bylo, když jsem třeba vylezla na strom na třešně a koza mě neviděla, to začala tesklivě mečet a běda, když to maminka uslyšela, to jsem potom dostala, kdeže jsem to zase byla, když koza tak nařikala. A když jsem kozičku napásala, tak jsem hnala hus do potoka, aby se vykoupaly. To jsem měla už v potoce udělanou tůň, ve které se husy koupaly, potápěly a plavaly. Když byly zralé jahody, tak jsem si také odskočila nasbírat jahod, a to jsem také vždycky donesla kytičku i mamince. Vždycky jsem se těšila na poslední školní den před prázdninami. Nejen proto, že jsem od maminky dostala nové šaty, ale také proto, že jsme chodili v průvodu do kostela do Jasenné. To jsme ten den všichni museli přijít do školy. Náš třídní učitel nás pěkně seřadil do dvojstupu, sám šel vpředu volným krokem, za ním pak chlapci a nakonec děvčata. Než jsme přešli přes vesnici, tak jsme zpívali školní písně, lidé vycházeli z chalup a poslouchali. Za vesnicí jsme přešli potok, pak přes kopec, který se jmenoval Háj. Pak zase dolů do doliny, přes potok a už jsme byli v jasenském kostele, kde se sešly děti z Jasenné, Lutoniny a Chrastěšova. V kostele pak po modlitbách a písních nám pan farář udělil ponaučení, jak máme být rodičům

v práci nápomocni. Pak se s námi rozloučil a my děti jsme se rozešly do svých domovů a já, samozřejmě s velkou radostí, na ty naše ubelské paseky.

Prázdniny – to nebyl jen odpočinek od školy – ale to byl začátek zase jiné práce. Chodila jsem sbírat do Vizovických hor borůvky (my jsme jim říkali brusinky). Bylo to od nás daleko, asi hodinu cesty, a tak jsem se vypravila na celý den. Vzala jsem si zemákový „pagáček“ na oběd a plecháček na vodu. Vody bylo v lesních studánkách dost, byla čistá, studená a průhledná jako křišťál. To, co jsem jeden den nasbírala, to jsem příští den nesla prodat do Vsetína. Musely jsme časně ráno vyjít, zpravidla ještě za tmy a pěšky šlapat přes Jasennou, přes kopec Syrákov, o kterém se vyprávělo, že tam straší. Tak jsem raději uháněla, abych ten kopec měla co nejdříve za sebou. Pak jsem šla přes osadu Lůžko, přes vesnici Liptál, Lhotu a Rokytnici na Vsetín, kde jsem nasbírané borůvky prodávala. Byl to ale zasloužený výdělek! Ale jinak to nešlo. Tam, kde byla bída, museli jsme si od ní poradit, jak jsme uměli. Však jsem už vzpomněla, jak například vypadaly u nás bídne žně na těch našich ubelských pasekách, na těch kamenitých kotárech.

A tož to si tatínek musel také přivydělávat, jak dovedl. Pomáhal stavět chaloupky s doškovou střechou. Také ševcoval. Ale ne nějaké střevíčky pro paničky, ale šil jenom pro chudé lidi valašské papuče, zvláště pro pasáky oveček, které jsem i já pásávala a také v těch papučích. Jenomže, ty papuče měly takové zapínání na haklíky, že se často při běhu o sebe zachytily, a já sebou plácla, jak dlouhá, tak široká na zem. Ale přece papuče byly lepší, než běhat bosky, to potom nohy trpěly od kamení a od bodláků a rány se těžko hojily. V tom případně pomáhalo lidové léčení a byliny jako listy podbělu nebo psí jazýček a maminka dělala lékaře. Kromě zmíněných dvou řemesel tatínek ovládal ještě řemeslo třetí – řemeslo muzikantské. Chodil hrát v neděli navečer do naší vesnice Ubla na housle, ale často se zlobil, že málo vyhraje. Až jednou ho to dopálilo, že si umínil, že hrát nadobro přestane. No a jednou, když se vracel v noci ze slabého muzikantského výdělku, jak šel kolem hromady kamení, houslemi praštil o to kamení, že z nich zůstaly jenom třísky. Tak tedy zakončil svou muzikantskou dráhu. Ale přece bylo ještě jedno řemeslo, které bylo pro něho nejužitečnější. Uměl totiž vyrobit mlýnky na mletí obilí – říkalo se jim žrna. Některá žrna měla velký kámen a mohlo se mlet nahrubo i najemno a mohli mlít i dva. Mlelo se nohama ve stoje. A když k nám přišla některá žena mlít obilí, tak jsem jí pomáhala, až mne maminka varovala, že si kazím nohy a na stáří nebudu moci chodit. A o těch tatínkových řemeslech říkávala s humorem, že „devatero řemesel a desátá bída“. Měla pravdu. Proto se musela i sama starat o tu polní úrodučku a také u sedláků si něco přivydělat. Měli ji rádi do práce a nejvíce o žních, protože pracovala s chutí, svědomitě a při své těžké práci si dovedla i zazpívat. Naše pole mnoho úrody nedalo. Obilí jsme žali srpem, tatínek je vázal do snopků, pomáhal složit do mandelů, a až bylo obilí dobře suché, tak jsme si je odnesli na zádech domů, protože jsme neměli ani povoz ani potah. A tu maminka přemýšlela, jak si od toho nedostatku pomoci. Umínila si, že budeme držet salaš a pást lidem ovce. Inu, ovečky patří jaksí k dokreslení obrazu mého rodného Valašska. Na obrázku to třeba vypadalo jako idyla: pokojně se pasoucí stádo oveček, u nich pastýř. Pro nás to však nebyla žádná idyla, ale tvrdá životní nutnost, jeden ze zdrojů obživy. Pomohli jsme tedy sehnat i zdaleka ovce od lidí, kterým je neměl kdo pást. Sehnali jsme jich obyčejně kolem třiceti. Pokud byli doma oba moji bratři Jan a Jiří, tak pásli ovce oni, já jsem zůstala u svých husiček. Ale jak se oba bratři uchytili na Vsetíně., kam odešli do učení na brusiče skla (bratři se jmenovali Jan a Jiří Řeha, ale říkalo se nám Holubci), musela jsem nastoupit za pasačku ovcí já. Ráda jsem je pásala, ale někdy jsem si i zaplakala, když se mi za špatného počasí rozutekly do lesa nebo do jalovčí. Zato v létě se pásly dobře. Když se napásly a bylo horko, tak hned hybaj do stínu pod stromy, kde si lehly a klidně přežvykovaly. A někdy se stalo, že spaly ovečky, tak jsem usnula i já. Jenže ovce dostaly hlad a hned se daly třeba do sousedovy jeteliny. A to, věřte, potom byl doma od maminky i výprask březovým proutkem. Ale už mne to nebolí. Horší příhoda se mi stala, když jsem si jednou při pasení vila věneček z kvítí, a třebaže jsem si zpívala při tom, přece přišel na mne spánek. Usnula jsem, a když jsem se probudila, po ovcích nebylo ani památky. Dala jsem se do pláče, šla jsem k potoku, protože jsem myslela, že se tam šly napít vody, jak na to byly zvyklé. Volala jsem, pískala jsem, ale nikde nic. Tak jsem šla domů, myslela jsem, že už se třeba napásly a šly také domů. Ale doma už maminka křičela, kde prý mám ovečky, vzala mi z ruky prut a chystala mi dát výplatu. Uprosila jsem ji, aby mne nebila, a vysvětlila jsem jí, jak se to stalo. A hned jsme šly ovce hledat, každá v jinou stranu. Za chvíli maminka volala, že už ovce má. Ale hrůzo, oveček bylo asi jenom polovina.

A hned jsme šly ovce hledat, každá v jinou stranu. Za chvíli maminka volala, že už ovce má. Ale hrůzo, oveček bylo asi jenom polovina. A tak jsme musely hledat dál až k Jasenné, a tam jí jeden člověk řekl, že jeden sedlák má jakési ovce zavřené, protože se pásly na jeho poli. Šla tedy za ním, ale ten požadoval, aby maminka zaplatila škodu. Odpověděla mu, že zrovna nemůže, že nemá peněz, ale později, že zaplatí. S tím sedlák souhlasil. To bylo radostí! Ale já jsem dostala příkázáno, že už se to nesmí opakovat, abych při pasení usnula. A to jsem také dodržela.

V létě jsme ovce stříhali. Napřed jsme je v potoce omyli, aby vlna byla čistá a bílá. Pak jsme jednu po druhé spoutali na nohou, povallili je na zem a maminka stříhala opatrně, aby nenadělala na srsti schodky. Vlnu pak odnášela v nůších, ovšem dnes už nevím, jestli do obchodu, nebo těm sedlákům, co ovce měli u nás.

Když mi bylo 13 roků, už jsem uměla ovečky i dojit. Z ovčího mléka jsme vyráběli pomocí syřidla velmi

chutný ovčí sýr. Na podzim po sv. Václavu jsme ovce odháněli nazpět sedlákům, až nám nakonec zůstaly jen ty tři naše vlastní ovečky: Prskaňa, Liškaňa a Bakeša, které rozuměly na zavolání. Podzimní pasení bylo nejzajímavější. Sešlo se nás několik pasáků dohromady, rozdělali jsme oheň, pekli jsme zemáky a k nim jsme si natrhali trnek, které ještě tu a tam zůstaly na stromech. Už jsme ani nemuseli ovce tak hlídat, protože se mohlo pást na všech polích, když už úroda byla sklizena. A byl čas i na zábavu a legraci.

Když mi bylo 14 let, tak jsem nejenom opouštěla školu, ale i pasení oveček. To mi bylo upřímně líto, ale maminka mi říkala: „Dcerko, už rosteš do dívčích let, na tebe čeká jiná práce, nemůžeš už být pasačkou oveček!“ A nepomohlo ani plakat, a tak já těžko, velmi těžko jsem se loučila se svými zamilovanými ovečkami.

V tom roce, ve kterém jsem opouštěla školu, jsem se připravovala na confirmaci, tj. přijímání za dospělé členy církve evangelické. Přípravu vedl jasennský farář Otmar Krejsa, který docházel k nám do Ubla do školy a šest týdnů před velikonočními svátky jsme chodili my dvakrát do Jasenné na vyučování církevních nauk. Já jsem se velmi pilně učila, záleželo mi na tom, abych velmi dobře při confirmačním zkoušení obstála. Dostala jsem také od rodičů první střevíčky (předtím jsem chodila jenom v papučích), nové šaty a na hlavu zelený věneček s bílými voskovanými kvítky. Vypadala jsem jako družička. Confirmace byla pro mne i moje rodiče velkým svátkem a ta velikonoční neděle se mně vryla do paměti svým osobitým nenapodobitelným kouzlem.

Pomalou jsem vyrábala v dívku a těšila jsem se, že budu moci chodit do dědiny mezi mládež, tak jak to tam bývalo zvykem. Vesnická chasa – děvčata i hoši – scházivali se obyčejně v sobotu a v neděli večer a společně si zazpívali a zažertovali. Asi jednou měsíčně bývaly v hospodě taneční zábavy a já se tolik těšila, že se naučím tančit. Ale moje těšínská jablka brzy opadala, protože maminka to rozhodně nedovolila. Mám prý na to ještě čas, jsem prý ještě mladá. Ale na celou tu práci, co na mne čekala doma, na hospodářství jsem nebyla mladá? Starat se o pole, aby se zasel, sklidilo, postarat se o dříví na topení a stelivo pod dobytek na zimu, vydělat peníze na oblečení a různé poplatky, když už tatínek s tím řemeslem nemohl dohromady nic vydělat, ba ani už pro tabák do dědiny si nemohl chodit, trápila ho totiž záducha. Tak aspoň pásl krávu a přitom látal ty valašské papuče, které mu nosili lidé na opravu.

V této době jedinou možností, jak se pobavit s ubelskou chasou, bylo vaření povidel z trnek. Vařilo se po večerech u sedláka Navrátila, který měl pro to upravené přístřeší (vařírnu), velký kotol s lopatkovitým míchačem, který jsme míchali, aby se povidla nepřipálila. Ani pecky nezůstaly nezpracovány. Vytloukaly jsme z nich s maminkou jádra a ještě nám sedlák dovolil nasbírat další u jeho pálenice a z těchto jader jsme pak v Zádveřicích lisovali olej. Na tomto oleji jsme smažili na končiny koblihy, které byly velmi chutné, krásně do červena vysmažené.

Ale co špásu, zpěvu, humoru a vyprávění jsme při tom všem zažili! Poněvadž jsem až do 16 let nesměla chodit na taneční zábavy, byly takové večery pro mne velmi vítané a vzácné a velmi jsem se na to těšila. Mé mládí jsem tedy prožívala ve velmi skromných poměrech, kde bylo více bídy než dostatku a mým údělem byla dřina. Tak třeba v letech 1899 až 1902, když mi bylo 14 – 17 let. Žádný by nevěřil, co jsem za ty tři roky vytrpěla! Pokusím se to aspoň trochu vylíčit. Z jara se sadily brambory. Sedlák nám zoral pole, my jsme motykou nadělali dolíky, do kterých jsme nasadili zemáky. Než začaly vylézat ze země a než jsme začali motykami obhrnovat, museli jsme se postarat o nanošení suchého dříví z hor, protože tím se v létě rychleji topilo, když byla pilná práce. Chodila jsem pro roští dvakrát denně. Pak nastal čas okopávání řep, a to jsme si chodily my dívky přivydělávat na panské až za Holešov do Prusenovic. Tak jsem si vzala z domu velký pecen chleba, velký hrnek zasmažky a hrnek vepřového sádla, obyčejně na dva týdny. Kuchyň jsme tam sice měly, ale obyčejně ráno jsme jedly jenom chleba. Kdo měl čím namazat, tak namazal, kdo neměl, tak jedl suchý chléb, protože v šest hodin už jsme musely být na poli. Po dopolední práci jsme v poledne my pracovnice přišly do kuchyně, tam jsme honem daly vařit vodu, do ní jednu – dvě lžíce zasmažky. Já jsem si vždycky udělala stěrky do té polévky, i kmínu přidala. Někdy jsem si vařila i šhubánky, pomastila vepřovým sádlem, posypala cukrem s mákem, který jsem dostala koupit namletý. Chutnalo mi to, a tak jsem to měla i na večeri. Kávu jsme neměly, tak po jídle jsme pily pouze vodu. Spávaly jsme v koňské stáji na slámě. náš plat byl 30 krejcarů denně, a to ještě nad námi stál dráb a křičel: „Dělejte, dělejte!“ Ale i těch bídných 30 krejcarů mi ostatní ženské záviděly, jak je to prý možné, že já nedospělá dcera dostanu tolik jako ony. Dozorce však odpověděl, že já si jich více zasloužím než ony, protože on vidí, že já musím vydat všechnu svou sílu, abych mohla se jim ve výkonu rovnat. Když skončily práce v řepě u Holešova, tak jsme zase chodily na panské do Vizovic, a to denně pěšky z těch našich ubelských pasek. Cestou jsem si koupila ve Vizovicích za 4 krejcarey čtvrtku chleba, a než jsem došla domů, tak jsem ho snědla a byla jsem i po večeri. Večeři jsem si nechala na snídani, protože na ty zemáky bych musela dlouho čekat a práce už na mne volala. V těchto krušných dobách jsem se poznala se svým pozdějším manželem Josefem Bělíčkem, se kterým jsem statečně nesla pracovní břemeno života. Když nás jasennský farář p. Otmar Hrejsa sezdával, tak při tom slzel. To bylo v roce 1902. A když jsme napřed k němu přišli pro ohlášky, tak mně řekl toto: „Ty, holčičko, bys měla ještě tak dva roky počkat!“ Já jsem se mu ani nedivila. Byla jsem slabého vzrůstu, taková tintěrka. Vždyť i maminka mne jmenovala „Oskoruška“, to byly takové malé hruštičky. Tehdy jsem řekla panu

faráři, že jsem ráda, že se mi přihlásil pomocník do práce, protože na těch valašských pasekách bylo práce víc než jídla, všechno se muselo nosit na zádech, neměli jsme ani potahu, ani povozu, to znamenalo odnést z pole úrodu, donést na zádech dříví a klestí na topení, stelivo pod dobytek, vodu na vážkách přes záda – prostě všechno. Rodiče byli zestárlí, otec trpěl záduchou, maminka byla od práce sedřená, však také oba rodiče naši svatbu dlouho nepřežili. Tatínek zemřel za dva měsíce po naší svatbě a maminka ho následovala za rok, třebaže byla od tatínka o 15 let mladší. A tak není divu, že když jsem situaci panu faráři Hrejsovi vysvětlila, tak mě pozorně vyslechl a řekl: „No, děvčátko, já nechci, aby tě ta práce zamordovala, proto ti tvého dobrého pomocníka za srdce přeji.“ A mínil to opravdově.

A nastává pro mne nová životní cesta, zatím ještě neznámá s mnoha otazníky, cesta společného soužití dvou mladých lidí, kteří se rozhodli břemeno těžkého života nést spolu v dobrém i zlém, aby jeden druhého podpořili, v bolesti potěšili a dávali naději do budoucna. Netušili jsme tenkrát, že nás osud zavěje daleko od rodného kraje, od vlasti, která ani dnes po tolika letech odloučení mně nevyprchala z mysli a srdce a zvláště, když vidím, že pomalu mizí všechny mé naděje, že opět někdy spatřím všechna ta milá místa, kde jsem v mládí žila, pracovala, strádala, ale také se radovala.

Do našeho mladého manželství s mým manželem Josefem Bělíčkem nám byla přisouzena dřina, odříkání a stálý boj o živobytí. Ty nuzné valašské paseky nedávaly ani naděje na jiný život. Po dlouhém rozvažování jsme se nakonec rozhodli hledat živobytí jinde, a i když pocit, že opouštíme rodnou zem – kterou jsme přece jenom měli rádi – byl skličující, přece jsme už v březnu 1908 byli v německém přístavu Bremen připraveni na cestu za oceán do Nového světa. Avšak ani cesta sama, ani přivítání v Americe a ani naše začátky tam nebyly šťastné. Hned v Brémách dne 5. března 1908 jsem nasedla na loď bez manžela, který po lékařské prohlídce nemohl podniknout cestu pro oční nemoc, musel se napřed v Brémách léčit a také tam dočasně pracovat. A tak já sama nezkušená, mladá 22letá matka s dvěma dcerkami, čtyřletou Mařenkou a devítiměsíční Růženkou – jsem podnikla lodí Frankfurt tu dlouhou cestu přes oceán do země, o které jsem takřka nic nevěděla a ke které jsem upírala své naděje v lepší život. Celkem 28 dní jsem se houpala na té lodi v rozbouřeném moři za vlnobití a v nepohodě, než jsme dorazili do přístavu Galveston v Texasu. Často se mi zdálo, že se ani nedoplavíme do cíle cesty, jak to vlnobití někdy lodí cloumalo. Než jsem vystoupila, přišel za mnou jakýsi námořník a ptal se mne, ke komu jedu. Dala jsem mu adresu mé tety Kovářičkové v Bryan, Texas, on jí poslal telegram, jestli se za mne zaručí, protože já jsem byla bez peněz a měla jsem obavy, aby mne neposlali nazpět. Po večeři v místní restauraci pak nám nějaký úředník, který byl asi pověřen péčí o přistěhovalce, oznámil, že asi za deset minut jede vlak do Bryan. Tak jsem ještě dala dcerkám něco jídla do rukou a už jsme nasedaly do vlaku. V Bryan už na mne čekal můj příbuzný Jan Navrátil, který mne pak ještě v noci dovedl k manželům Kochovým, kteří byli známými tety Kovářičkové. Tam jsem se dobře vyspala, posnídala a ráno přijela pro mne Anička Kovářičková s malým kočářem, ve kterém byl zapřažen bílý koník. Cestou jsem se cítila jako princezna. Tak jsem ještě v životě necestovala. Ale tento pocit byl brzy vystřídán tvrdou skutečností. Teta Kovářičková mne přivítala otázkou: „Tož ty jsi přijela sama bez muže a ještě s dětmi, tož kdo tě bude živit?“ Dala jsem se do pláče, vysvětlila mou situaci, že manžel za mnou přijede, a teta mi odpověděla: „Tož, ty holka, půjdeš zítra okopávat bavlnu!“

Ani se mne nezeptala, jestli mám hlad. Ke všemu tam ještě přišly sousedovy dcerky, objímaly mne a divily se, že jsem tu rodnou zem opustila, že tady to také není med, také je tu dřina v té pustině a i po tom našem ovoci že se mi bude stýskat. A měly pravdu. Mé iluze o Americe se začaly rozplývat. Ty začátky v práci byly perné. Pomohla jsem okopávat tetě bavlnu, pak jejím sousedům Olejníkům, kteří mně platili 50 centů na den a dali mi oběd. Ovšem ten pracovní den nebyl 8 hodin, ale od tmy do tmy. A cestou do práce jednu dcerku na zádech a druhou na rukou. Tak jsem pracovala na tom okopávání bavlny celý měsíc, zapracovala jsem se dobře, hlavně že jsem brzy rozpoznávala plevel od bavlny. Měla jsem nakonec velkou radost, že jsem si za těch třicet dní vydělala 15 dolarů.

Když můj manžel v červnu přijel za mnou do Ameriky, tak v ten čas už zase práce na farmách nebyla, bavlna už byla překopána a pikování ještě nebylo, ale jíst se muselo. Byli jsme ke stolu čtyři, na úvěr žádný obchodník nechtěl dát, teta Kovářičková se ani slovem nepřimluvila, a tak jsme museli jít dělat dříví s tím, že ona nám bude za to platit 60 centů od kordu. (Kord dřeva měří 4 stopy šířky a výšky a 8 stop délky, přičemž 1 stopa je asi 30 cm.) Byla to dřina, na jakou jsme ani doma nebyli zvyklí. To znamenalo porazit stromy, oklestit, pořezat, pošťipat a složit do kordů. Ale kord jsme ani za den nemohli složit. Těšili jsme se, že až v srpnu nastane sbírání bavlny, že to bude lepší americká práce. Ale zmýlili jsme se. To srpnové americké slunko pražilo do zad a do těch dlouhých pytlů bavlny málo přibývalo a já – i když jsem měla prsty do krve rozpíchané – jsem sotva 100 liber (1 libra = 0,45 kg) nasbírala. A tehdy se platilo od 100 liber 50 centů (1 cent = 0,01 dolaru). Manželovo se dařilo ještě hůř, ten to dotáhl sotva na 50 liber.

Tak potom druhým rokem jsme převzali farmaření u Kovářičků, ale jaké to bylo farmaření s jedním starým koněm. A nářadí? Měli jsme jeden pluh, kterým se oralo na hladko nebo do skladů. Dvakrát se muselo objet, aby byl sklad, totiž dvě brázdy k sobě a potom ještě vyorat prostředek. Potom se to zvláčilo branami a pak se selo ručními sazečkami, ale napřed se musel řádek rozčárnout a teprve set. Tím způsobem se nemohlo mnoho akrů zaset a obdělát. K tomu ještě teta Kovářičková křičela na manžela, aby toho starého Dina moc

nehonil. Na oborávání bavlny nebyl kultivátor, jen jakési svíčky, a to musel dvakrát objet a potom zase vyorávat prostředek. Překopávání bavlny také šlo pomalu, to se nesměly nechat dvě bavlny vedle sebe, ale jen na jednu motyku od sebe. To bylo přísné. Tak není divu, že jsme ten rok 1909 té bavlny nahrabali sotva dva balíky (á 500 liber – 50 dolarů) a cena byla 10 centů za libru. Tak teta dostala jeden balík a my také jeden, protože jsme farmařili na polovici úrody. Ovšem že jsme dostali i trochu korny (korna = kukuřice) na kornáčky, což jsem já měla velice ráda, jak všichni lidé té doby. Takové farmaření se nám nelíbilo. I lidé nám říkali, proč nám teta nekoupí lepší potah a nářadí, že tak bídařit nemůžeme. Tak jsme potom tetě řekli, že se nám taková práce a jedním koněm nelíbí, aby přikoupila ještě druhého, však nebyli tak drazí, a také nějaké lepší nářadí na orání, aspoň listr, aby se mohl orat celý řádek najednou. Ale ona nám odpověděla, že než by koupila koně a listr, raději farmu prodá. A protože domek byl starý a pro nás malý, tož ať si hledáme místo jinde. Tak potom nám nabídl Jan Marek místo s malým domečkem. Byla tam jedna světnička bez stropu a kuchyňka. Zde se nám narodil ten první Američan – syn Jožka. Pole tam bylo dobré za železniční tratí, tam jsme měli kornu, kdežto blíže domu jsme měli pole na bavlnu, byl to samý plevel. Avšak jak to manžel připravil k setí, zdálo se to pěkně čisté, neboť jak to vláčil, já jsem kořínky plevele vybírala a vynášeli jsme je na hromadu a pálili. Když se měla bavlna kopat, začalo pršet a kdejaký kousíček plevele rostl, takže jsme ji museli kolem bavlny vytrhat. Na orání měl manžel koně a osla – divný párek. Kůň byl prudký bez pobízení, ale osel jinak ne než pomalu po svém. Tady jsme té bavlny nahrabali zase dva balíky, ale už byla za 15 centů. Usilovnou prací a snahou jsme docílili, že v roce 1911 jsme už sklídili 6 balů bavlny. V té době se nám naskytla možnost nastěhovat se na dobrou farmu k Vesley (Veselí), kde byla dobrá půda a potom – naše nejstarší dcera měla začít chodit do školy a do našeho města Bryan jsme měli daleko. Tak jsme se rozloučili s tím prvním naším americkým městečkem Bryan.

Tak jsme se rozloučili s tím prvním naším americkým městečkem Bryan. Avšak ani nové místo nebylo koncem našeho amerického putování. Přestěhovali jsme se do Industry, kde jsme dostali najat dost pěknou farmičku. Něco pískové země a ostatní černice, i domek dost slušný, jenže uvnitř neupravený – stěny holé desky! I to jsem vylepšila. Jednoduše jsem nasbírala různé časopisy u sousedů, udělala z mouky lepidlo a stěny polepila těmi novinami. To byly nejlevnější tapety. Ale v zimě aspoň nefoukal skulinami studený vítr. A ta zima nás zle navštívila v roce 1916, kdy na velikonoční svátky přišel mráz a ranná bavlna všechna zmrzla, zvláště v černicích.

Můj manžel měl švagra v severním Texasu v okrese Grayson v Toga při Pilot Pointu, jmenoval se Martin Juříček, který v Americe už hodně roků žil. Ten nám napsal, abychom se tam přistěhovali, že tam se úroda snadněji obdělává, neroste tolik tráva, a že i oves se může pěstovat. Nabídka se nám líbila, a tak jsem ji přijali. Po sklizni úrody jsme se tedy přestěhovali za Juříčkovými na tu velkou farmu. Začátek byl dobrý, byla naděje na dobrou úrodu bavlny, ale dlouho jsme se netěšili. Přišly bolcové housenky a všechno zničily. Tam jsme také zažili, co znamená opravdový cyklon. A tak ani zde jsme neměli žádné štěstí, ale zato více strachu a přemýšleli jsme hledat místo jinde. Zvláště můj manžel nechtěl být déle v cyklonovém pásmu.

Náhoda nám přihrála v novinách „Svoboda“ nabídku farmáře K. Krupy u Prim při Smithvill, který hledal dělníka na svou farmu místo svého syna, který byl na vojně. Napsala jsem mu, že místo přijímáme a po sklizni té naší malé úrody jsme se zase stěhovali na jih. Pan Krupa platil manželovi 75 centů denně, a když mu dělal dříví, tak 1,50 dolaru od kordu. Já jsem chodila kopat a pikovat bavlnu k sousedům. To už se psal rok 1918 a můj manžel byl volán k vojenské prohlídce. Měla jsem strach, že ho odvedou, a co já bych si počala se svými 4 malými dětmi? Avšak zrovna ten den, kdy byl u vojenské prohlídky, I. světová válka pro nás skončila. Bylo to 11. listopadu 1918 v 11 hodin.

Ale teď nám bylo zase zle, protože pan Krupa nám oznámil, že jeho syn Rudolf přijede domů a my si musíme hledat místo jinde. Tož zase starost. Ale v nouzi se našel zase přítel Jan Novosad z Moltonu a ten nám našel nájem u Halletville mezi Breslau a Moravia. Nový farmář nám pronajal farmu z polovice úrody, to znamenalo, že dostal polovici úrody, ale on musel dát potah, stroje na obdělávání pozemku, semeno na setí a také se za nás zaručil v obchodě, kde jsme kupovali životní potřeby. A peněz bylo potřeba. Byli jsme 6 - členná rodina a k tomu ještě začala řádit španělská chřipka a lékaři neléčili a nedávali léky zadarmo. Musím popsat, jak jsem já, jediná zdravá v rodině, podle svého rozumu léčila. Zabalila jsem každé dítě do mokré plachty, hodně vyždímané. Pak jsem udělala zábal z teplé deky, pacienta přikryla peřinou a nechala tak dítě hodinu. Potom jsem ho oblékla do suchých šatů, dala mu vypít horký čaj a dala vypotit. Po několika takových procedurách jsem tak všechny vyléčila. Manžel byl ovšem trochu tvrdší pacient, ten si poležel měsíc.

Pak přišlo další zlo. Byl čas kopat v bavlně a korně, a my už neměli peněz na živobytí. Tak manžel jel do Breslau s nadějí, že nám obchodník dá zboží na úvěr, ale náš farmář záruku za nás odmítl. Smíloval se však náš soused, dal nám mouky na chleba a vepřového sádla, a to stačilo do doby, až nám obchodník zase úvěr dal, když poznal, že náš farmář s námi nejednal čestně. Tenkrát jsme už viděli, že zde nemůžeme zůstat u člověka, který byl nemilosrdný k naší nemoci i hladu a který přes mou prosbu v největší nouzi odmítl pomoc...

Když se nám naskytl nájem u Schulenburgu při malém městečku Hackberry u farmáře Williamse, koupili jsem si velkého koně, malou muličku, staré stroje – to všechno na dluh – a odstěhovali jsme se na tu farmu do

Hackberry. Měli jsem ji rentovanou ne z polovice, ale z díla. Naše nejstarší dcera musela však k tomu farmáři Williamsovi jít do služby za 7 dolarů měsíčně. A tak jsme zase pracovali s nadějí na lepší život, zase od tmy do tmy a já k tomu v noci prala a chléb pekla, protože přes den nebylo času. Obchodník Ščiba nám dal úvěr, ale celou úrodu vzal pod zástavu. A toho také využil, že po sklizni, která nám dala 9 balů bavlny a dost kornu, nám vzal všechnu bavlnu i s kornem, že ani klásku pro slepice nám nezůstalo. Tak jsme děli bídu nanovo. A co dál? Zase se nám naskytlá nová možnost v Schulenburgu, kde manžel pronajal farmu u obchodníka Nordhause, který nám slíbil dát živobyť na úvěr, volný domek na kopečku a farmu s výhledem na dobrou úrodu. Nastěhovali jsme se do nového obydlí asi 3 míle od Schulenburgu před Vánoce. Bylo to v roce 1920. Ale ty Vánoce byly moc smutné, když nebylo z čeho, ani za co jídlo uvařit. Avšak naskytl se dobrý přítel Stavinoha, který nám v největší nouzi vypomohl moukou a pečkami (to byla sušená jablka, kterým jsme na Valašsku říkali krájanky), takže nakonec ani tyto Vánoce nebyly o hladu. Ale nebyl to jediný předvánoční dar. 21. prosince se nám narodil chlapeček – do té bídy – já slabá a nemocná a zima na krku. Štědrý den byl však přece jenom štědrý, protože přišel balíček od naší neteře ze San Angela a v něm jablka, oranže, ořechy, kendy a ještě nějaké šatstvo. Tehdy jsem od radosti i plakala.

V příštím roce se ukazovala dobrá úroda. S radostí jsme pracovali od úsvitu do tmy, neměřili jsme čas, jen aby výsledky naší dřiny byly co nejlepší. Ale přišel červen a s ním také konec našich nadějí. Ničivý hurikán dokončil své dílo zkázy na naší farmě tak, že jsme nasbírali všeho všudy jen 300 liber bavlny. Tolik, že to stačilo tomu obchodníkovi na krytí úvěru. Tož to byl třetí rok našeho neštěstí a nedostatku. A tak jsme zase přemýšleli o dalším stěhování. Naskytl se nám nájem při Moltonu – náš poslední rent – a tam jsme byli šest roků. V tom čase se nám provdala naše nejstarší dcera Mařka za Oskara Janču. Posledním místem našeho samostatného farmaření byla Lolita. V Lolitě nebyl náš život bez potíží. Jednak jsme měli starost o to, abychom mohli splácet dluh a neztratili farmu, jednak aby se nám na poli urodilo a šťastně sklídilo. A to nezáviselo jenom na nás. Přišly i špatné roky, kdy nás navštívily hurikány a zničily úrodu. Ta naše 100 akrová farmička nás stála 80 dolarů za akr a tak se bylo co ohánět. Když moc přšelo, bylo zle na těch neodvodněných rovinách, protože jsme měli 20 akrů nížiny, totiž slínovité země, kde i po malém dešti stála voda. Tam se málokdy bavlna vydařila a kukuřice teprve ne. Jedenkrát v sobotu, když jsme odjížděli z města Ganado, kde jsme nakupovali (v Lolitě byl jen malý obchůdek s poštovní úřadovnou dohromady), nás zavolal obchodník Witmayer, že on ještě koupí royalty (v případě, že se tam našla nafta, dostal by majitel 1/8 z výtěžku), jestli chceme prodat za 50 dolarů akr. Svolili jsme, abychom se mohli zase zbavit dluhu u paní Knollové za naši farmu. Bylo to v roce 1936, kdy jsme si naše finanční záležitosti uspořádali, a to byly už i naše poslední dcery vdané. Rozku si vzal Bohuš Orság a mladší Albínu Louis Philips z El Campo. Můj manžel už nemohl tolik pracovat, protože po úrazu (spadl ze sedla, když se splašili koně cestou z pole domů) a srazil si rameno pravé ruky, nemohl pořádně zvedat ruku. Ale naši hoši rádi pracovali, a tak náš život teprve nyní plynul klidněji....

Dlouho jsme se však z toho klidu netěšili. Přišel rok 1940 – válka, a nám nastaly obavy, co bude s našimi syny. Nejstaršímu Josefovi bylo už 30, ale ti mladší byli jisti, že budou povoláni k vojsku. První to čekal Frank, a tak raději šel dobrovolně. Je pravda, že se dostal až do Československa, ale je také pravda, že následky válečného poranění nese až dosud. V roce 1942 byl povolán Emil. Byl přidělen k telefonní stanici, válku přežil šťastně, a jak sám říkal, že za celý čas války nikdo po něm nestřílel a on také ne. V roce 1943 musel nastoupit k výkonu vojenské služby Vilém, teprve 17-ti letý. Sloužil u letectva. To bylo nejhorších pět roků našeho trápení a starostí o osudy našich synů. Každý den jsme chodili s těžkým srdcem a obavami na poštu, jakou zprávu dostaneme. Doma jsme všechnu práci na farmě

*Paní Rozie Bělíčková na snímku vlevo.
Fotografii poskytl pan Břetislav Svoboda.*

dělali sami, většinou já s nejstarším synem. Během války nás také navštívily dva hurikány a zle nám poničily úrodu. S radostí jsme přivítali mír v roce 1945, naši synové se vrátili a začal opět čas mírové práce. V listopadu 1950 se oženil Jožka, však už mu bylo 40 a vzal si za manželku Aničku Chakovou z El Campo, následujícího roku se oženil Frank (35 let) a vzal si za manželku Evu Haslerovou od Edna. A další svatba následovala v roce 1953, kdy si náš nejmladší syn Vilém vyvolil za manželku Lucii Olšovskou z Lolity. Tak nám zůstal na farmě jediný syn Emil, aby nám, stárnoucím rodičům, v práci pomáhal a my jsme mohli konečně v roce 1956 splatit poslední dluh na naší farmě. Ta už byla jakž takž zvelebená, domeček zmodernizován, zaveden vodovod, elektřina, vysázeny květiny, ohrazen dvorek tak, aby se dobytek nemohl dostat na ty moje zamilované květiny – myrty, althie, jasmíny, oleandry – jak jsem je měla všechny ráda, když to všechno kvetlo. 9. srpna 1968 se nám oženil náš jediný dosud svobodný syn Emil a ve svých 48 letech si odešel budovat své štěstí až do Arkansasu. Avšak naše stáří neúprosně postupovalo, nám sil ubývalo a to farmaření málo vynášelo. V roce 1962 si nás naše dcera Mařka Jančová vzala do Ganada, abychom u ní v klidu prožili zbytek svého strastiplného života. Zde také zastihla v předvánočním období dne 22. prosince 1968 smrt mého manžela Josefa Bělíčka, kterého jsme pak 23. prosince doprovodili na poslední cestě na hřbitov k věčnému odpočinku, a tak zbytek svého života dožiji bez něho, i když nejsem sama a opuštěná. Těším se ze svých synů a dcer, ze svých vnuků a pravnuků, ráda je vždy uvidím, když mne v mém stáří a nemoci přijdou navštívit a potěšit. Dnes ve svých 87 letech, s podlomeným zdravím po přestálé mozkové mrtvici, pohlížím nazpět na celý svůj uplynulý strastiplný život, na ten neustálý zápas o holou existenci a často se sama divím, jak to všechno bylo možné vydržet, přežít a mít stále tolik odvahy se znovu a znovu bít s nepřízní osudu. Vidím, že jsem nakonec nedělala nic nadarmo. Mou snahou bylo zajistit a postarat se o hmotné zajištění celé naší rodiny v podmínkách, o kterých naše nová mladá generace nemá ani představu.

A zde v Ganadu smrt ukončila v červenci 1977 její strastiplný, ale bohatý život, daleko od vlasti, na kterou do posledních chvil svého života nezapomněla a kterou jí nebylo umožněno již spatřit.

Na památku mým dětem, vnukům a pravnukům, aby nezapomněli, jak těžce budovaly a tvořily hodnoty, jichž dnes může současná generace používat.

Volně podle autentických novinových pramenů zpracoval Jan Imrýšek. Ve Vizovicích v listopadu 1987. Ubelskému občasníku poskytl pan Tomáš Gajdošík.